

Макаренко Ю.В.
аспірант
кафедра технології трикотажного виробництва
Київський національний університет
технологій та дизайну
Наук. керівник: д.т.н., професор Щербань В.Ю.

ЗНАННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Знання як стратегічний ресурс трансформації суспільства є складним соціально-культурним феноменом, одним з основних чинників системних соціальних перетворень впливу людини на природне і суспільне середовище. Тому і зміни у суспільстві відбуваються адекватно до його інтелектуального розвитку, з чим синхронізуються перетворення в соціальній, економічній та духовній сферах. При цьому знання впливають на суб'єкт цієї дії, сприяючи підтриманню стабільності, суспільної рівноваги, соціального порядку, сталому розвитку і прогресу. Інтелектуальний розвиток суспільства має спрямовуватися в єдине поле розвитку сучасного світогляду. Він характеризується переходом від індустріального до постіндустріального етапу, що зародився в останній чверті ХХ ст. Основою концепції постіндустріального суспільства є оцінка нового соціуму як такого за допомогою інноваційної моделі розвитку. Представниками та розробниками цієї теорії є Д. Белл, О. Тоффлер. Особливості постіндустріального суспільства відображено у теоріях таких вчених, як Р. Гельбронер (постіндустріальний капіталізм); Дж. Ліхтхайм (постбуржуазне суспільство); Р. Дарендорф, П. Дракер (посткапіталістичне суспільство); Дж. Рівкін (постринкове суспільство); Зб. Бжезінський (технотронне суспільство); О. Тоффлер (суперіндустріалізм).

Постіндустріальне суспільство – це не тільки інформаційне суспільство, чи суспільство послуг, це перш за все суспільство засноване на знаннях (рис. 1). Важливість ролі знань як стратегічного ресурсу трансформації суспільства полягає в тому, що трансформація в суспільстві дедалі більше визначається динамікою знань.

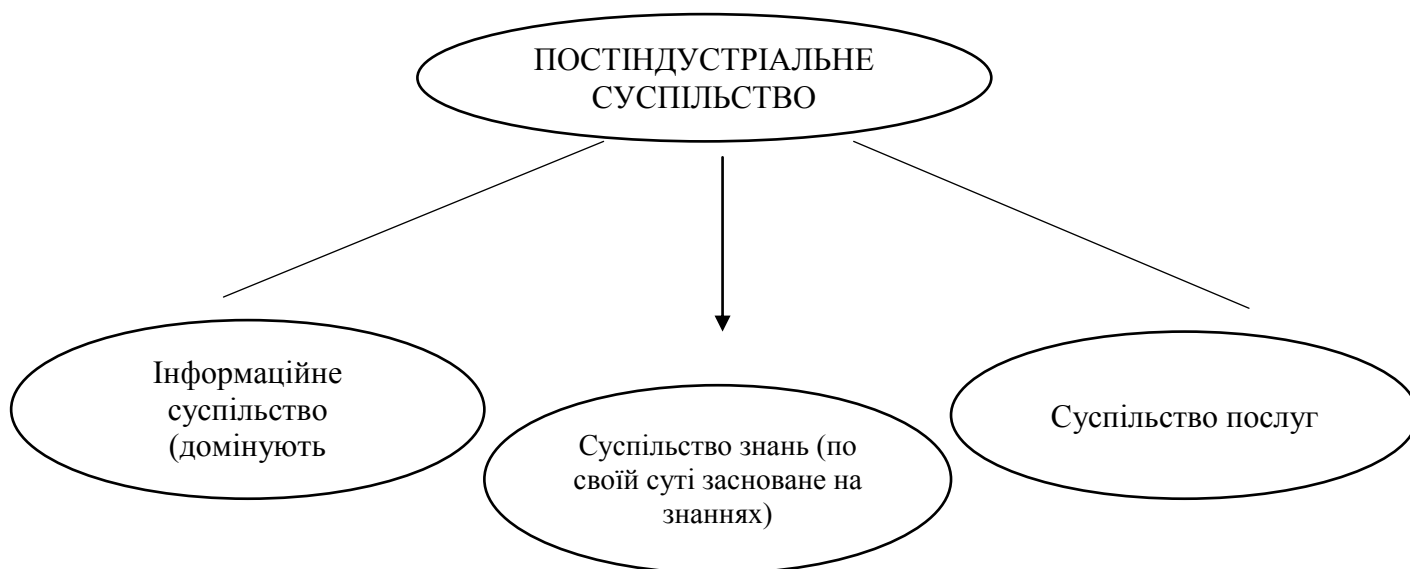


Рис.1. Складові постіндустріального суспільства

Досягнення суспільством політичного, економічного, соціального, духовного успіху можливе лише на основі реформ, постійних якісних змін в інститутах і культурі, заснованих на ефективному впровадженні обширного комплексу інновацій та нововведень. В основу знань в доіндустріальну епоху поклалися земля і кількість залежних людей. В індустріальну епоху домінували матеріалізовані знання у вигляді капіталу і джерел енергії. В постіндустріальну – все більшу роль відіграють фундаментальні і прикладні знання, конструкторські розробки та інформація, а також машинні засоби їх переробки. Модернізація засобів та способів соціальних трансформацій полягає чималою мірою саме у висуванні на перший план знання як основи інформаційних технологій. На базі цієї форми інноваційних знань виникли специфічні галузі соціального знання, а також новий, невідомий у минулому тип суспільних відносин – інформаційні відносини. Цим зумовлюється гостра необхідність теоретичного, світоглядно-методологічного та науково-практичного осмислення інтелектуальної сфери суспільного життя, всебічного вивчення особливостей розвитку знань та їхнього трансформуючого впливу на соціальні структури, конвергентні та суспільні коеволюційні, мультиплікаційні процеси. Традиційне трактування знання лише як правильного чи перевіреного практикою відображення дійсності в свідомості людини виявляється недостатнім. Необхідне вивчення когнітивно-інформаційних аспектів руху знань, тобто засобів їх отримання, механізмів відбору, поширення, трансформації, нагромадження, трансляції та застосування у всіх галузях життя суспільства; а також способів автоматизації цих складних процесів на базі комп'ютерної і телекомунікаційної техніки. Мова йде про маловивчені і надзвичайно актуальні проблеми переробки знань та перетворень їх у діючий інформаційний ресурс – чи не головний ресурс людства в сучасних

умовах. Здійснити ж таке осмислення відповідно до сучасних запитів можна лише за належного філософського, світоглядно-методологічного забезпечення. Виявлення та осмислення світоглядних та методологічних засад інтелектуалізації та інформатизації суспільства з урахуванням специфіки суспільства, феноменів ресурсу знання, інформаційного ресурсу та інформаційних технологій – їхніх видів та рівнів, умов застосування, готовності до цього соціального середовища, вивчення основних ланок циклу «наука-виробництво» та особливості їх взаємодії, ролі фундаментальних і галузевих наук в інноваційних процесах, соціальних і психологічних аспектів руху знань є важливою і необхідною складовою суспільних трансформацій і не тільки у найближчому, а й у віддаленому майбутньому. При цьому дуже важливо враховувати і те, що продуктивна розробка і ефективне втілення в життя моделей широкомасштабних суспільних перетворень сучасного рівня потребує вивчення трансформації не лише теоретико-методологічних («парадигмальних»), а й світоглядних засад суспільного буття.

Новий рівень комплексного дослідження феномену знання, осмислення останнього як ресурсу якісних суспільних змін пов'язаний з розкриттям причин його особливої значущості на сучасному етапі соціального прогресу, з переходом до інноваційних моделей розвитку та необхідністю забезпечення теоретичного та інформаційного фундаменту, системних, узгоджених, економічних, соціальних, культурних та екологічних перетворень. Важливий аспект таких досліджень становить вивчення когнітивних процесів, тобто механізмів інтелектуальної діяльності, джерел, форм, алгоритмів продукування знання, їх нагромадження, консолідації, переробки, передачі та використання. Велика увага тут має приділятися не лише аналізу пізнавальних інформаційних процесів як сучасної форми нагромадження і реалізації потенціалу знання, а й його використання в системах інформаційних технологій і комунікацій.

Особливого значення в сучасних умовах внаслідок цього набуває когнітивний, «інформаційно-технологічний» підхід до створення і втілення ефективно діючого науково-освітнього потенціалу. Відомий суто гносеологічний підхід до знання потребує доповнення шляхом розробки і запровадження функціонального руху механізмів знань в соціальному організмі – «від ідей до технології». Це, в свою чергу, зумовлює необхідність істотних змін в світоглядних засадах суспільства. Зокрема, потребують модернізації відомі положення про базис і надбудову суспільства та його виробничу і невиробничу сфери, оскільки інтелектуально-інформаційна сфера стає однією з наріжних підвалин подальшого соціально-економічного зростання.

Сучасні тенденції розвитку суспільства та його переходу до інформаційного суспільства висувають на одне із чільних місць за своєю значущістю науку про інформаційні процеси та їхні суспільно-трансформуючі ролі. Істотною компонентою розробки інноваційних

моделей соціально-економічного розвитку є урахування специфіки і можливостей функціональних форм знань і особливо такої їх сучасної форми як інформаційний ресурс (його особливих характеристик, способів отримання, переробки, машинізованих процесів передачі і використання тощо). Методологія досліджень соціально-економічних процесів в умовах зростання перетворюючої ролі знання потребує, в свою чергу, істотних корекцій традиційного світогляду.

Важливими ланками механізму використання знання як стратегічного ресурсу трансформації соціуму є інформатизація суспільства та інформаційний ринок. Підхід, що зводив інформатизацію тільки до насичення соціальних структур комп'ютерною і телекомунікаційною технікою на сьогодні повною мірою виявив свою обмеженість. Інформаційне суспільство відрізняється від індустріального передусім обсягом вироблення і використання знань у вигляді інформаційних ресурсів. Тому інформатизація своїм головним завданням має передусім інтелектуалізацію, пов'язану з глибинним перетворенням кадрового (людського) потенціалу, соціальних і організаційних структур, правової основи. Відмінною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є виникнення та стрімке розширення ринку знань та засобів їх переробки і використання. Важливо чіткіше визначити аспекти, межі, структури ринку знань, виробити методичні підходи до формування інформаційного менеджменту і маркетингу.

Розвиток ринку знань є ключовим фактором становлення знань як стратегічного ресурсу трансформації суспільства, що в свою чергу є основою широкомасштабних соціальних перетворень сучасного рівня.

Ключові поняття: знання, стратегічний ресурс, інформатизація, трансформація суспільства.

Література

1. Сакун А. В. Філософія, політологія, соціологія. Практикум для самостійної роботи студентів: навчальний посібник / А. В. Сакун, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк та ін. – К.: КНУТД, 2017. – 260 с.

2. Thurow L. Creating Wealth / The New Rules for Individuals Companies and Countries in a Knowledge - Based Economy. – New York: Harper-Collins – 1999, 301 p.

3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства [Електронний ресурс] / Д. Белл. - Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/bell.html>.

4. Drucker P.F. Post-Capitalist Society / P.F. Drucer. – Oxford: Butterworth Heinemann, 1993. – 204 p.

5. Новиков А.М. Постиндустріальное образование / А.М. Новиков. – М.: Эгвес - 2000, 136 с.